

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»
Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса
ГРИЦЕНКО
(підпис)
«_____» _____ 202__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійної програми Державні та місцеві фінанси

на тему: Фінансова політика держави: сучасний стан, тенденції розвитку та
інструменти реалізації

Здобувачки групи Ф-01а Головні Поліни Андріївни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Поліна ГОЛОВНЯ

Керівник к.е.н., доцент

_____ Надія ДЕХТЯР

Суми 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.

_____ Лариса

ГРИЦЕНКО

(підпис)

«_____» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Здобувачки групи Ф-01а інституту ННІ БІЕМ
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Головні Поліни Андріївни

Тема роботи: Фінансова політика держави: сучасний стан, тенденції розвитку та інструменти реалізації

Затверджено наказом по СумДУ № 0580-VI від «24» травня 2024 р.

Термін здачі здобувачем (кою) завершеної роботи «27» травня 2024 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи: дослідити теоретичні основи фінансової політики держави та її значення для економічного розвитку; проаналізувати сучасний стан вказати та охарактеризувати систему показників для оцінки ефективності фінансової політики держави; визначити основні тенденції розвитку фінансової політики України; оцінити ефективність різних інструментів реалізації фінансової політики, включаючи податкову, бюджетну та боргову політику; запропонувати рекомендації щодо вдосконалення фінансової політики держави на сучасному етапі.

Дата видачі завдання: «08» квітня 2024 р.

Керівник к.е.н., доцент _____

Надія ДЕХТЯР

Завдання прийнято до

виконання «08» квітня 2024 р. _____ Поліна ГОЛОВНЯ

ABSTRACT

of the Bachelor's Degree Qualification Thesis

on the topic:

The State Financial Policy: Current State, Development Trends and Tools for Their

Implementation

by Polina Holovnia

The main content of the bachelor's degree qualification thesis is presented in 49 pages. The work includes a list of 43 references, 6 tables, 4 figures and 3 appendices.

Relevance of the qualification thesis topic. State financial policy is a key instrument of economic management that determines the directions and pace of its development. In the modern context of globalization and integration of world markets, financial policy becomes even more crucial for ensuring economic stability and sustainable growth. It encompasses a wide range of measures aimed at regulating public finances, the tax system, monetary policy, as well as managing public debt and budget deficits.

In recent years, significant changes have been observed in the financial policies of many countries, driven by both internal economic challenges and external factors such as global financial crises, changes in international trade policies, and fluctuations in energy prices. Speaking about Ukraine, the state of war must be considered, as it is a primary factor influencing internal processes. This necessitates constant analysis and adjustment of financial policy to ensure economic stability and promote sustainable development.

The objective of this qualification work is to analyze the current state and development trends of state financial policy, as well as to identify effective instruments for its implementation.

To achieve this objective, the following tasks need to be accomplished:

1. Investigate the theoretical foundations of financial policy and its importance for economic development.
2. Analyze the current state of the state financial policy, taking into account key economic indicators.

3. Identify the main trends in the development of financial policy in the context of globalization processes.
4. Evaluate the effectiveness of various instruments for implementing financial policy, including tax, budgetary, and monetary policies.
5. Propose recommendations for improving state financial policy based on the conducted analysis.

The object of the study is the functioning of state financial policy as a set of measures aimed at regulating economic processes. The subject of the study is the peculiarities of analyzing the current financial state and development trends of financial policy. The methods used in the work include analysis, abstraction, synthesis, monographic method, graphical, comparative and coefficient forecasting methods. The information base for the study includes normative-legislative acts of Ukraine, materials from periodicals, results of scientific research by domestic and foreign economists on financial policy issues, and the financial statements of the state, which include income, expenditures, debt-to-GDP ratios, and budget deficits to GDP ratios.

The state financial policy – is a system of measures undertaken by the government to manage financial resources with the aim of ensuring economic stability, stimulating economic growth, and ensuring social justice in the state. It includes measures for the formation, distribution, and use of financial resources, as well as the regulation of financial relations in society.

Its object is to create an efficient system for managing financial resources aimed at achieving strategic and tactical goals. The functions of financial policy include the following: redistributive function, stabilization function, stimulating function and control function. The components of the state's financial policy are: budget policy, tax policy, monetary policy, customs policy, debt policy, investment policy, financial market and insurance policy, social policy

Currently, the State Budget of Ukraine faces a chronic deficit, requiring substantial borrowings to cover it. Budget revenues are increasing, but expenditures are growing even faster, widening the financial gap. From 2019 to 2023, Ukraine's economy experienced a period of significant GDP fluctuations, particularly due to the COVID-19 pandemic and

the full-scale russian invasion.

Over the period from 2019 to 2023, Ukraine's state budget revenues have significantly increased, indicating positive changes in the country's financial policy. International financial assistance, as well as the growth of tax and non-tax revenues, have played an important role in this.

The significant increase in current expenditures by 70.5% indicates rising spending on social needs, defense, healthcare, and other important government programs, especially in connection with military actions. Capital expenditures increased from 153.7 billion UAH in 2019 to 311.9 billion UAH in 2023, which represents a growth of 158.2 billion UAH or 50.7%. Overall, the state's financial policy is aimed at strengthening defense capabilities, supporting the social sector, and stabilizing economic activities.

The revenues of Ukraine's state budget are steadily increasing, but not at the same high rate as expenditures. The largest increase in revenues occurred in 2023. State budget expenditures are growing much faster, especially in 2022 and 2023, which may be related to increased defense and social spending needs. The state budget deficit is increasing significantly, indicating the need to review budgetary policy and find additional sources of revenue or reduce expenditures. Based on the data in the table, we conclude that from 2019 to 2023, the deficit-to-GDP ratio increased by 90.5%.

During the period from 2019 to 2021, Ukraine experienced significant growth in both domestic and external debt, which requires careful management and control to ensure financial stability and economic resilience.

Proposals for improving the state's financial policy include increasing investment attractiveness and, following the example of the United States, raising taxes for high-income individuals.

Keywords: financial state analysis, financial state policy, financial indicators, financial stability, financial policy during war.

The year of defense of the qualification work – 2024.

ЗМІСТ

Перелік скорочень, умовних позначень, одиниць і термінів.....	7
Вступ	8
1 Теоретичні аспекти формування фінансової політики держави.....	10
2 Огляд основних показників державної фінансової політики.....	16
3 Аналіз стану і реалізації фінансової політики в Україні.....	22
4 Напрями покращення ефективності фінансової політики держави.....	34
Висновки.....	38
Список використаних джерел.....	41
Додаток А Дослідження теоретичних аспектів державної фінансової політики.....	45
Додаток Б Звітні дані про фінансову політику України за 2019-2023 рр.....	46
Додаток В Показники динаміки державного бюджету України за 2019- 2023 рр.....	49

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ

Мінфін – Міністерство фінансів України;

НБУ – Національний банк України;

ДКСУ – Державна казначейська служба України;

ВВП – Валовий внутрішній продукт

ЗДУ – Загальне державне управління

ФПД – Фінансова політика держави

ВСТУП

Фінансова політика держави є ключовим інструментом управління економікою, що визначає напрямки та темпи її розвитку. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції світових ринків фінансова політика стає ще більш важливою для забезпечення стабільності та стійкого зростання економіки. Вона включає в себе широкий спектр заходів, спрямованих на регулювання державних фінансів, податкової системи, монетарної політики, а також управління державним боргом та бюджетним дефіцитом.

Останніми роками спостерігаються значні зміни у фінансовій політиці багатьох держав, обумовлені як внутрішніми економічними викликами, так і зовнішніми факторами, такими як глобальні фінансові кризи, зміни в міжнародній торговельній політиці та коливання цін на енергоресурси. Говорячи про Україну, слід враховувати воєнний стан, який є першочерговим фактором впливу на процеси всередині держави. Це вимагає постійного аналізу та коригування фінансової політики з метою забезпечення економічної стабільності та сприяння сталому розвитку.

Мета кваліфікаційної роботи – аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку фінансової політики держави, а також виявлення ефективних інструментів її реалізації.

Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити теоретичні основи фінансової політики та її значення для економічного розвитку;
- проаналізувати сучасний стан фінансової політики держави, враховуючи основні економічні показники;
- визначити основні тенденції розвитку фінансової політики на сучасному етапі;
- оцінити ефективність різних інструментів реалізації фінансової політики, включаючи податкову, бюджетну та боргову політику;

– запропонувати рекомендації щодо вдосконалення фінансової політики держави на основі проведеного аналізу.

Об'єкт дослідження – процес функціонування фінансової політики держави як комплекс заходів, спрямованих на регулювання економічних процесів.

Предметом дослідження є особливості аналізу сучасного фінансового стану та тенденцій розвитку фінансової політики.

У роботі використані методи аналізу, абстракції, синтезу, монографічний метод, графічний, порівняльний, горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний метод прогнозування.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-законодавчі акти України, матеріали періодичних видань, результати наукових досліджень вітчизняних і закордонних вчених-економістів з питань фінансової політики та фінансова звітність держави, що включає в себе доходи, видатки, показники боргу до ВВП, дефіцити до ВВП.

1 Теоретичні аспекти формування фінансової політики держави

Фінансова політика держави являє собою систему державних заходів, спрямованих на регулювання економічних процесів через управління фінансами. Вона включає в себе сукупність принципів, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на розподіл та використання фінансових ресурсів з метою забезпечення стабільного економічного розвитку та соціальної стабільності.

Фінансова політика має самостійне значення і одночасно є важливим засобом реалізації державної політики в будь-якій сфері суспільної діяльності – економіці, соціальній сфері, військових реформах, міжнародних відносинах тощо. Вона повинна враховувати потреби суспільного розвитку та реальні економічні й фінансові можливості держави, тому залежить від конкретних історичних умов та завдань, які стоять перед суспільством. Вивчаючи вимоги, які теорія та практика господарювання ставлять до фінансової політики, слід усвідомити дуже важливий висновок – фінансова політика повинна відповідати закономірностям суспільного розвитку. Порушення цієї важливої вимоги призводить до значних втрат у народному господарстві.

Питання фінансової політики, зважаючи на своє особливе значення, протягом тривалого часу привертають увагу провідних науковців. У теоретичній площині наукові дискусії зосереджуються насамперед на питаннях, що стосуються цілей фінансової політики. Натомість практичні дослідження акцентуються на інструментарії та ефективності фінансової політики, а також її застосуванні в різних економічних умовах.

Важливий внесок у розробку теоретичних і практичних засад фінансової політики зробили зарубіжні вчені, такі як Р. Дорнбуш [38], К. Макконнелл [40], С. Брю [40], С. Фішер [38] та інші. Значущість цього питання підтверджується також численними фундаментальними працями українських науковців, серед яких: І. Адаменко [1], В. Коровій [2], С. Бойко [3], Л. Гацька [3], В. Гошовська [3], О. Василик [6], І. Запатріна [7], М. Пасічний [8], С. Доброскок [13] та інші.

Економічна сутність державної фінансової політики як складової соціально-економічного розвитку країни полягає у сукупності інституційних засад, форм, механізмів та важелів управління фінансовими процесами на макроекономічному рівні. Це здійснюється відповідно до визначених пріоритетів суспільного розвитку з метою забезпечення динамічної збалансованості фінансової системи, підвищення ефективності державного регулювання економіки та посилення впливу ендогенних чинників на результативність економічних перетворень [2].

Провідні вітчизняні вчені вважають, що: «Фінансова політика – це цілеспрямована діяльність держави та інших суб'єктів господарювання у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів задля досягнення поставленої мети» [3]. Доречно зазначити, що цінність даного визначення полягає в наступному: по-перше, його автори визнають можливість впливу за допомогою фінансового інструментарію на широкий спектр питань у суспільному житті, що пояснює відсутність конкретизації мети фінансової політики держави; по-друге, вони розглядають її у логічній єдності «держави – суб'єкти господарювання».

Інші автори вважають, що фінансова політика – це цілеспрямована діяльність держави з використанням фінансової системи, що спрямована на мобілізацію фінансових ресурсів, їх розподіл і використання для виконання державою своїх функцій [4].

В свою чергу, І. Петровська та Д. Клиновий зазначають, що фінансова політика – це спосіб впливу фінансових відносин на економічний і соціальний розвиток суспільства, який безпосередньо залежить від характеру виробництва і сутності виробничих відносин, проявляється в системі форм і методів мобілізації фінансових ресурсів та їх розподілі [5].

Основною метою фінансової політики є створення ефективної системи управління фінансовими ресурсами, яка спрямована на досягнення стратегічних та тактичних цілей.

Виходячи із сутності та мети державної фінансової політики, для вирішення її основних проблем можна виділити такі завдання:

– створення умов для максимізації обсягів фінансових ресурсів, які

формується державою;

- реалізація механізмів раціонального розподілу і використання сформованих фінансових ресурсів;
- забезпечення належного регулювання, стимулювання та контролю за економічними і соціальними процесами за допомогою фінансових методів;
- формування, розвиток і підтримка функціонування фінансового механізму відповідно до цілей та стратегій фінансової політики;
- налагодження ефективної системи управління державними фінансами.

Завдання фінансової політики реалізуються через фінансовий механізм, – це система спеціально розроблених і законодавчо закріплених форм і методів створення та використання фінансових ресурсів, призначена для підтримки економічного розвитку і задоволення соціальних потреб громадян. Він включає методичні, організаційні та правові інструменти, що визначають функціонування фінансової системи держави. Головні його функції полягають у фінансовому забезпеченні та регулюванні економічних і соціальних процесів у країні.

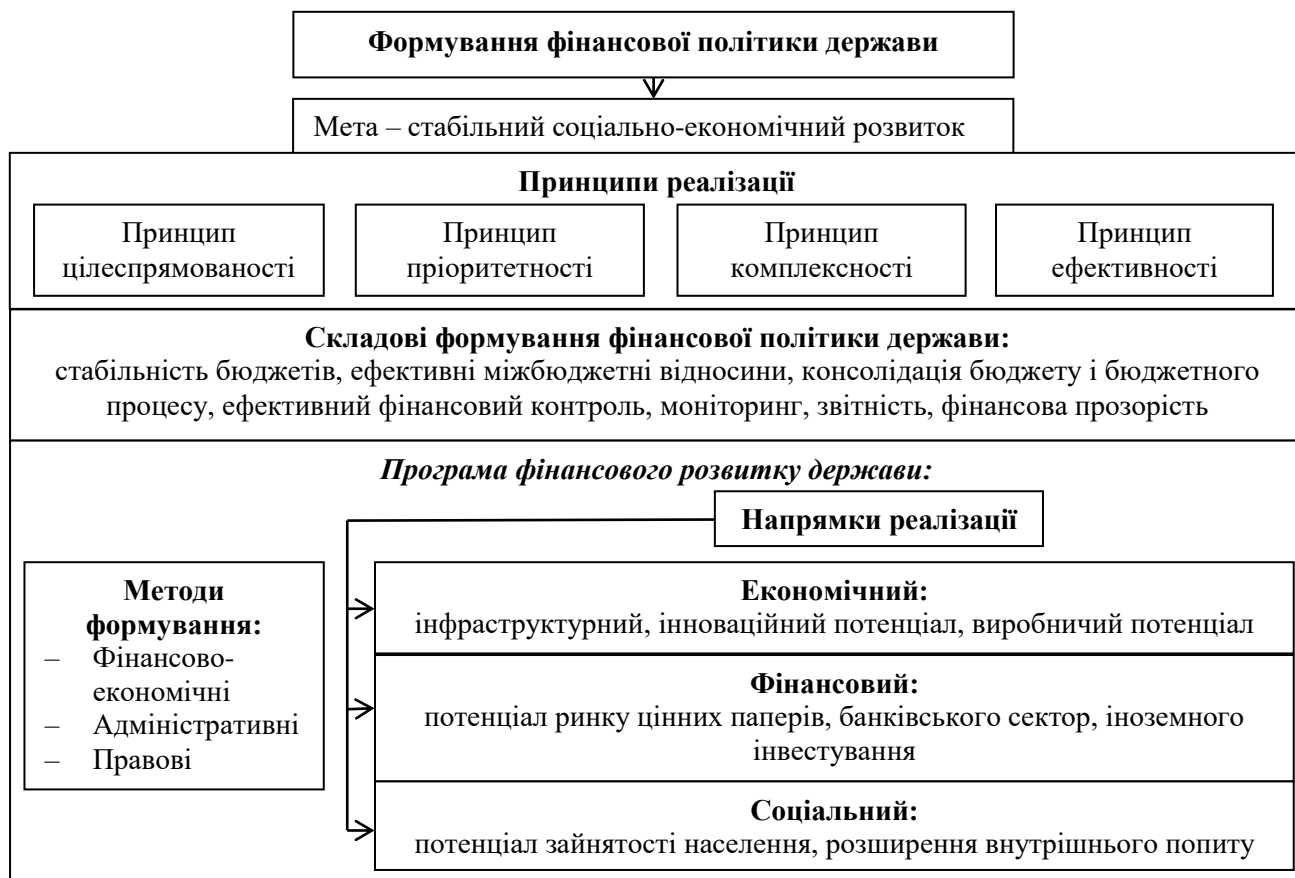

Рисунок 1.1 – Формування фінансової політики держави

Функції, які виконує фінансової політики держави:

– розподільча функція: забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів між різними секторами економіки та соціальними групами населення для досягнення економічної і соціальної справедливості. Дана функція включає оподаткування, державні субсидії, соціальні виплати та трансферти;

– стабілізаційна функція: спрямована на підтримку макроекономічної стабільності, запобігання економічним кризам та мінімізацію їх наслідків. Використовує інструменти фіскальної та монетарної політики для регулювання рівня інфляції, зайнятості та економічного зростання;

– стимулююча функція. Дана функція створює умови для економічного зростання шляхом стимулювання інвестицій, інновацій та розвитку підприємництва. Включає податкові пільги, субсидії на науково-дослідницькі роботи, державні інвестиції в інфраструктуру;

– контрольна функція: забезпечує нагляд за ефективним використанням фінансових ресурсів, попереджає зловживання та корупцію. Включає державний аудит, фінансовий контроль, звітність та прозорість бюджетного процесу.

Розглянемо інструменти реалізації фінансової політики.

Фіскальні інструменти включають в себе встановлення та регулювання податкових ставок, надання податкових пільг, адміністрування податків, регулювання державних видатків і доходів, фінансування соціальних програм, інвестиції в інфраструктуру, оборону та інші стратегічні сфери.

До монетарних інструментів відносяться регулювання облікової ставки центрального банку з метою впливу на вартість кредитів та рівень інфляції, встановлення резервних вимог для комерційних банків для контролю обсягу грошової маси, купівля та продаж державних цінних паперів для регулювання ліквідності банківської системи.

Боргові інструменти: випуск державних облігацій та інших боргових інструментів для фінансування бюджетного дефіциту, реструктуризація боргу, проведення заходів для зниження боргового навантаження.

До інструментів інвестиційної політики відносяться надання податкових

пільг, субсидій та грантів для залучення внутрішніх та іноземних інвестицій, в тому числі в розвиток транспортної, енергетичної та комунікаційної інфраструктури для підтримки економічного зростання.

Щодо змісту фінансової політики держави, то він включає такі основні складові [7]:

- розробка науково обґрунтованих концепцій (системи поглядів) розвитку фінансів. Ці концепції формуються на основі вивчення вимог економічних законів, всебічного аналізу розвитку господарства, перспектив економічних відносин та потреб населення;

- визначення основних напрямів використання фінансів як на перспективу, так і на поточні потреби. При цьому враховуються шляхи досягнення поставлених цілей, передбачених економічною політикою, а також міжнародні фактори та можливості зростання фінансових ресурсів;

- здійснення практичних заходів для досягнення поставлених цілей.

Практика показує, що фінансова політика, як і загальнодержавна економічна політика в цілому, залежить від правового поля та органів влади й управління, які реалізують функції держави та забезпечують легітимність фінансових відносин. Фінансова політика формується під впливом як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів, що впливають на її формування, реалізацію та розвиток в умовах ринкових відносин.

Головними проблемами фінансової політики є забезпечення динамічного зростання, підвищення конкурентоспроможності економіки України та впровадження оновленої моделі фінансового розвитку. Такий підхід дозволить Україні зберегти та максимально ефективно використовувати свій науково-технічний потенціал для здійснення структурних змін і зайняти гідне місце на світовій арені. Поглиблення ринкових реформ на інноваційних засадах та їх прискорення, а також радикалізація системних перетворень можуть забезпечити прогресивний розвиток держави.

Важливим фактором розвитку економіки є створення ефективного фінансового механізму. На сьогодні управління фінансовим процесом передбачає,

насамперед, управління фінансовими ресурсами та стимулювання фінансового розвитку за допомогою фінансових інструментів і засобів. Ефективне функціонування фінансової системи держави залежить від налагодженості фінансових відносин у суспільстві, а також від дієвості фінансового механізму, через який реалізується фінансова політика держави.

Фінансова політика, як і звичайно система має свої складові. Колектив науковців під керівництвом В. Федосова та С. Юрія виділяє наступні складові фінансової політики держави [3]:

- бюджетна політика;
- податкова політика;
- грошово-кредитна політика;
- митна політика;
- боргова політика;
- інвестиційна політика;
- політика у сфері фінансового ринку, страхування;
- політика у соціальній сфері.

Варто зазначити, що основу фінансової політики становить саме бюджетна політика, яка насамперед пов'язана з формуванням та виконанням бюджетів усіх рівнів. Економічна нестабільність і спад виробництва негативно впливають на формування доходів та фінансування видатків бюджету. Це впливає на визначення оптимальних меж функціонування бюджетів усіх рівнів та забезпечення їх якісного і ритмічного виконання.

Отже, фінансова політика – це цілеспрямована діяльність держави з використанням фінансової системи, що спрямована на мобілізацію фінансових ресурсів, їх розподіл і використання для виконання державою своїх функцій [1].

2 Огляд основних показників реалізації державної фінансової політики

Розвиток інституту державної фінансової політики, який включає цілеспрямоване формування норм, правил і інститутів, відповідних умовам трансформаційного процесу, сприятиме вирішенню наявних проблем у сфері державних фінансів. Архітектоніка фінансової політики повинна створювати інституційні умови для функціонування фінансової моделі суспільства, заснованої на правилах, нормах та організаційних структурах, які в сукупності мають формувати механізм впливу на економічне зростання і сприяти підвищенню добробуту громадян.

Інституційна архітектоніка бюджетної системи визначає оптимальні бюджетні співвідношення, такі як частка доходів та видатків бюджету, дефіцит (профіцит) бюджету, обсяг державного боргу у валовому внутрішньому продукті, структура доходів і видатків бюджету, державного боргу, джерела фінансування дефіциту бюджету, рівень бюджетної централізації та коефіцієнти міжбюджетного регулювання. Також вона охоплює основні положення бюджетного процесу, закріплені в низці нормативно-законодавчих актів, зокрема у Конституції України, Бюджетному кодексі України, Законах України про Державний бюджет України на відповідний рік [2].

Принцип системності є одним із ключових у розробці політики. Враховуючи різноманітність інструментів фінансової політики, необхідних для досягнення стратегічних цілей щодо підтримки стійких темпів економічного зростання або покращення матеріального добробуту населення, важливо використовувати такі інструменти і важелі, які не заважають досягненню фінансової стабільності. Для реалізації цього необхідно забезпечити належну координацію між основними складовими політики, а також враховувати різні часові затримки (лагові ефекти) при реалізації податкових, бюджетних та монетарних регулятивних заходів [8].

Співпраця між фіскальними та монетарними установами може бути забезпечена через їхню оперативну взаємодію при формулюванні та реалізації

конкретних цілей фінансової політики або шляхом запровадження і дотримання основоположних правил цієї взаємодії.

Фіскальна політика, яка зменшує податкове навантаження на капітал, створює позитивний стимул для активізації бізнесової діяльності економічних суб'єктів у середньостроковій перспективі, за умови високого рівня інституційного розвитку економіки. Однак, у короткостроковому періоді держава має врахувати компенсаторні механізми для зменшення бюджетних доходів або розглянути можливість скорочення видатків бюджету. В іншому випадку це призведе до збільшення бюджетного дефіциту, зростання державного боргу та залучення приватного капіталу на внутрішній ринок державних запозичень із підвищенням їх дохідності, що нівелює позитивні економічні ефекти від зниження податкових ставок.

Іншим прикладом є різке підвищення соціальних стандартів і гарантій, що значно перевищує темпи росту номінального ВВП. Наслідком цього є не лише підвищення добробуту певних категорій населення, але й зростання індексу споживчих цін. Таким чином, такий захід призводить до:

- зниження реальних доходів тих категорій населення, які не отримали підвищених грошових виплат;
- невиконання цільового показника інфляції в умовах монетарного режиму інфляційного таргетування, що знижує довіру економічних суб'єктів до державної політики;
- продовження реалізації "жорсткої" грошово-кредитної політики (утримання високого рівня ключової процентної ставки) для зниження інфляції.

Досліджуючи питання фінансової політики, виокреслимо основні показники ефективності її реалізації. До основних з них відносяться: темпи зростання ВВП, доходи та видатки бюджету (баланс між доходами і видатками свідчить про здатність уряду ефективно управляти фінансовими ресурсами), бюджетний дефіцит/профіцит (відображає фінансову стійкість держави і її здатність фінансувати свої витрати), рівень та обслуговування державного боргу (витрати на обслуговування боргу повинні бути адекватними і не створювати надмірного

навантаження на бюджет), рівень інфляції, рівень безробіття, зайнятість населення та обсяг податкових надходжень, який свідчить про ефективність податкової системи держави.

Як було вже зазначено раніше, основою функціонування фінансової політики є саме бюджетна політика. Особливо цікавим є вивчення механізму впливу витраток бюджетів (зведеного, державного, місцевих) на формування їх майбутніх доходів (рис. 2.1).

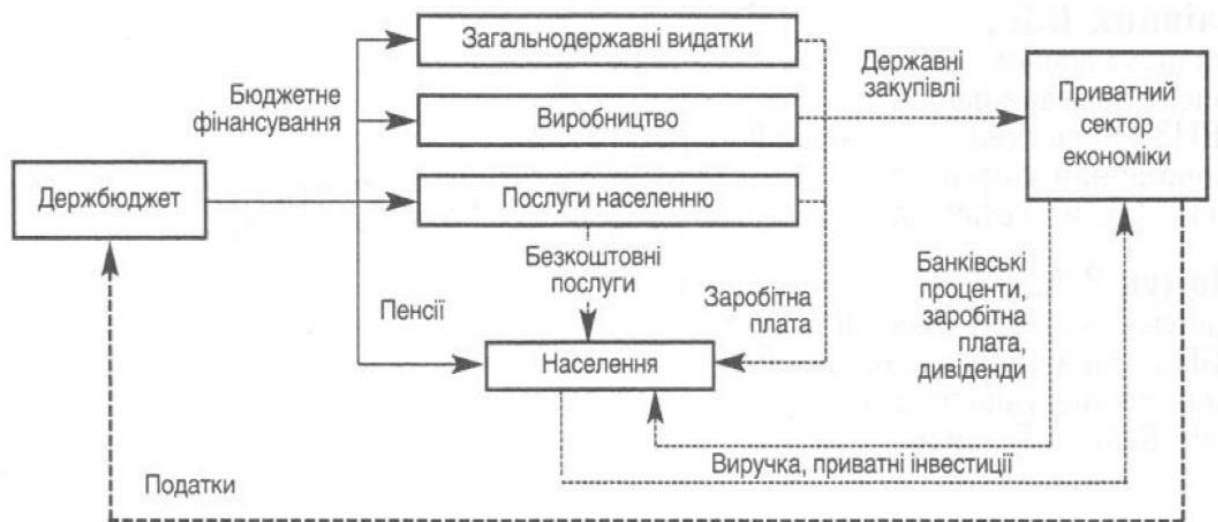

Рисунок 2.1– Взаємозв’язок витраток і доходів Державного бюджету України [9]

Основним критерієм оцінки такого впливу є коефіцієнт сукупної генерації доходів [9]:

$$K_{cg} = \frac{D_{\text{поточний}}}{V_{\text{попередній}}} \quad (2.1)$$

- де K_{cg} – це коефіцієнт сукупної генерації доходів бюджету;
 D (поточний) – це доходи бюджету поточного періоду;
 V (попередній) – це видатки бюджету попереднього періоду.

Дослідження, що стосуються впливу бюджетних витраток на ВВП, зосереджені на трьох ключових аспектах. По-перше, це визначення оптимальної частки кінцевих витрат сектору ЗДУ у структурі ВВП. По-друге, це аналіз впливу

змін у бюджетних видатках на ВВП. І по-третє, це оцінка характеру впливу окремих статей бюджетних витрат на темпи економічного зростання.

Згідно з дослідженням В. О. Шевчука та Р. І. Копич, збільшення бюджетного дефіциту в Україні не чинить навіть короткочасного стимулюючого впливу на динаміку промислового виробництва. Натомість це призводить до таких несприятливих «побічних ефектів», як прискорення інфляції, підвищення процентних ставок і зменшення пропозиції грошової маси [11].

Збільшення грошової маси не має впливу на динаміку промислового виробництва та процентних ставок, але спричиняє значну інфляцію. Ці результати суперечать поширеному переконанню, що інфляція в Україні має переважно немонетарне походження. Крім того, зростання процентних ставок негативно впливає на промислове виробництво, спростовуючи уявлення про незначний вплив вартості кредитних ресурсів на реальний сектор економіки.

Бюджетний дефіцит є дієвим інструментом для фінансового регулювання соціально-економічного розвитку країни. Пріоритети бюджетної політики щодо дефіциту впливають на темпи економічного зростання, бюджетну та боргову стабільність, а також на ефективність структурних реформ в економічній та соціальній сферах. Від обґрунтованості рішень щодо формування, фінансування та використання дефіциту залежить збалансованість державних фінансів і ефективність бюджетної системи.

Основною метою системи бюджетного регулювання, яка базується на комплексі фінансово-економічних відносин у формуванні доходів бюджету, здійсненні бюджетних видатків, управлінні бюджетним дефіцитом, державним боргом та міжбюджетними відносинами є реалізація збалансованої економічної політики країни. Слід зазначити, що використання дефіциту як інструменту бюджетного регулювання є активною формою реалізації бюджетної політики [8].

Бюджет є одним із ключових інструментів для досягнення та підтримки макроекономічної стабільності. Рішення щодо фінансування видатків за рахунок підвищення податкового навантаження, залучення державних запозичень або проведення приватизації об'єктів державної власності приймаються з урахуванням

поточного соціально-економічного стану країни. Бюджет може бути як профіцитним, так і дефіцитним, забезпечуючи при цьому фінансово-економічну рівновагу. Концепція циклічного балансування бюджету передбачає використання дефіциту як інструменту державного регулювання соціально-економічного розвитку в періоди економічних трансформацій і доцільність балансування бюджету під час економічного підйому.

Використання бюджетного дефіциту повинно базуватися на пріоритеті фінансування інноваційно-інвестиційних проєктів через державні запозичення, підвищення стимулюючої функції бюджету та результативності бюджетної системи, спрямованої на забезпечення стійкості фінансової системи та посилення ефективності фінансово-бюджетної політики країни в умовах економічних змін. Якщо ж джерела покриття дефіциту спрямовуються на фінансування поточних видатків, економіка країни може стикнутися з ще більшими дисбалансами через підсилення інфляційного тиску, збільшення обсягів імпорту та зростання державного боргу.

Причини розбалансування бюджету включають кризові трансформації економіки та розрив сталих економічних зв'язків, збільшення частки державних видатків у ВВП, недосконалість бюджетного прогнозування, неефективне формування і реалізацію бюджетної та податкової політики, а також використання бюджетного дефіциту для стимулювання економічного зростання та стабілізації макроекономічної ситуації в періоди економічних змін і посткризового відновлення. Фінансування дефіциту є важливою складовою бюджетної політики, з урахуванням різного ступеня впливу бюджетного дефіциту на економічний розвиток [8].

Пріоритетним напрямом покращення структури джерел фінансування бюджетного дефіциту є використання внутрішніх запозичень через випуск довгострокових облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) та зниження вартості залучених коштів і витрат на обслуговування державного боргу.

Досліджуючи питання управління державним боргом, ми маємо на увазі комплекс заходів, спрямованих на регулювання його обсягу та структури,

визначення умов нових запозичень, регулювання ринку державних запозичень, реалізацію антикризового управління проблемними боргами, обслуговування і погашення боргу, встановлення умов надання державних гарантій, а також контроль за ефективним використанням запозичених коштів. Це система дій уповноважених органів, що включає залучення додаткових фінансових ресурсів для держави і узгодження витрат на обслуговування державного боргу з фінансовими можливостями країни.

Головним завданням стратегії управління публічним боргом є зростання термінів обігу зовнішніх позик. Це досягається лише за умови підвищення кредитного рейтингу держави-позичальника. Для успішної реалізації цієї стратегії потрібно впровадити комплекс заходів, спрямованих на зменшення ризиків, що виникають з економічних і суспільно-політичних причин.

Підтримка обґрунтованості, збалансованості та послідовності у бюджетній політиці, спрямованій на управління державним боргом і дефіцитом, суттєво визначає її ефективність. Рухомість первинного бюджетного дефіциту є ключовим показником оцінки збалансованості бюджетної стратегії, оскільки в умовах знецінення національної валюти та зростання доходності боргових цінних паперів зростають витрати на обслуговування державного боргу, що має вплив на рівень бюджетного дефіциту. Важливими є фінансові заходи, спрямовані на стимулювання і стабілізацію, регулювання бюджетного дефіциту та проведення реструктуризації державного боргу під час економічних трансформацій.

3 Аналіз стану і реалізації фінансової політики в Україні

Ефективність державної фінансової політики залежить від результативності її основних складових, а саме: бюджетної, податкової, грошово-кредитної, інвестиційної, боргової, цінової та митної політики. Саме тому виникає потреба у комплексному, системному підході до формулювання та впровадження фінансової стратегії.

Протягом останніх років українська економіка функціонувала в умовах значних викликів. Пандемія COVID-19 виявилася значним фактором для фінансової політики, оскільки обмежувальні заходи призвели до значного зниження економічної активності. Це в свою чергу призвело до реальних економічних проблем, таких як зменшення ВВП, зростання рівня безробіття, спад прибутків підприємств, зменшення попиту та інших. Фінансовий ринок, урахувавши потенційні економічні труднощі, миттєво відреагував на падіння вартості усіх видів активів, зокрема, акцій, товарних активів, облігацій та дорогоцінних металів [15].

Фінансовий стан України значно погіршився унаслідок початку повномасштабного військового вторгнення росії на територію країни. Російська агресія призвела до небачених гуманітарних і соціальних втрат для України, спричинила серйозні деструктивні процеси, такі як руйнування інфраструктури на територіях бойових дій, розрив виробничих зв'язків і критичних постачань ресурсів, а також часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу.

Для кращого розуміння поточної ситуації варто проаналізувати ряд макроекономічних показників, які відображають стан фінансового ринку України. На основі основних показників бюджету за останні роки ми проведемо аналіз та зробимо висновки щодо стану та функціонування фінансової системи нашої країни.

Пропоную розпочати проведення аналізу зі значень реального ВВП України (рис.3.1) [21].

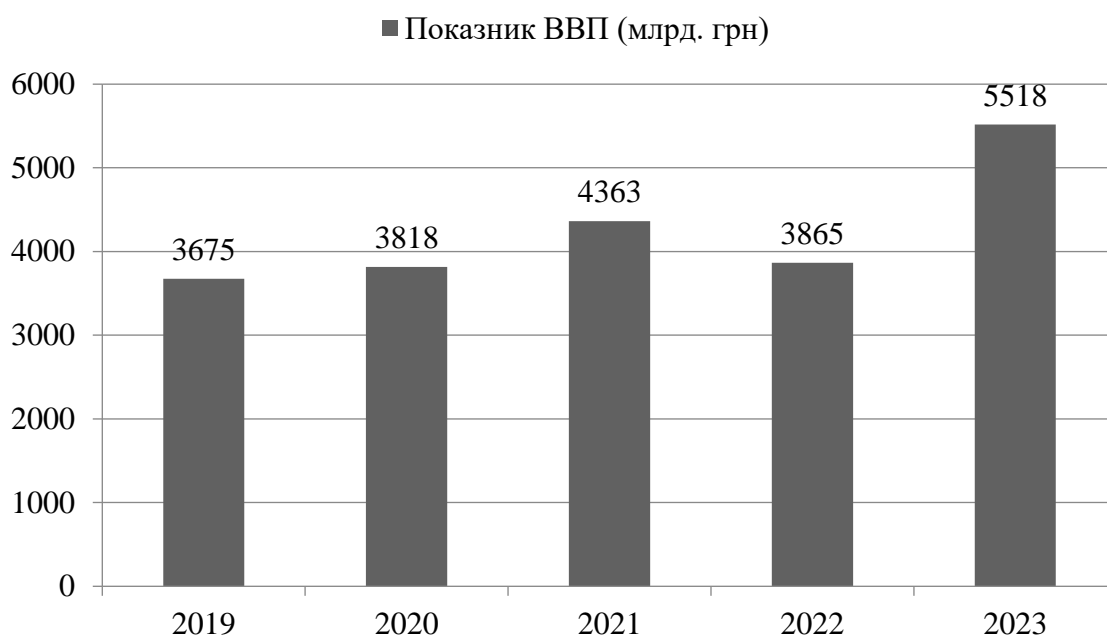

Рисунок 3.1 – Показники ВВП України за 2019-2023 рр. [21]

За наданими даними на рисунку 3.1, робимо висновки, що ВВП України зазнавав коливань протягом останніх п'яти років.

У 2019-2020 рр. спостерігається незначне зростання показників. ВВП у 2019 році становив 3675 млрд грн. У 2020 році він зріс до 3818 млрд грн, що показує приріст на 143 млрд грн або приблизно 3.9%. Незважаючи на глобальні економічні виклики, зокрема, початок пандемії COVID-19, економіка України змогла показати невелике зростання завдяки внутрішньому споживанню, стабільним експортним показникам та підтримці з боку міжнародних фінансових організацій.

У період 2020-2021 рр. відбувається значне зростання ВВП. У 2021 році показник збільшився до 4363 млрд грн, що на 545 млрд грн більше, ніж у 2020 році, або приблизно 14.3% зростання. Підвищенню ВВП могли сприяти такі фактори, як відновлення після першого року пандемії, активізація економічної діяльності, стабілізація національної валюти та зростання експорту.

ВВП у 2022 році знизився до 3865 млрд грн, що на 498 млрд грн менше, ніж у 2021 році, або приблизно 11.4% зниження. Основним фактором спаду стало повномасштабне вторгнення росії в Україну, що призвело до значних руйнувань інфраструктури, втрат у промисловому виробництві, зменшення обсягів експорту

та внутрішнього споживання.

У 2023 році ВВП зріс до 5518 млрд грн, що на 1653 млрд грн більше, ніж у 2022 році, або приблизно 42.8% зростання. Цьому по впливали підвищення післявоєнної відбудови, значна міжнародна фінансова допомога, інвестиції у відновлення інфраструктури, зростання промислового виробництва та експорту. Відновлення економічної активності також сприяло зростанню внутрішнього споживання.

Загалом, можна сказати, що економіка України пережила період коливань, з певними відносними збільшеннями та зменшеннями ВВП. Однак значний зростання у 2023 році може свідчити про позитивні тенденції в економіці країни.

Наступним чином перейдемо до розгляду інфляційних показників, які наведені в рисунку 3.2 [22].

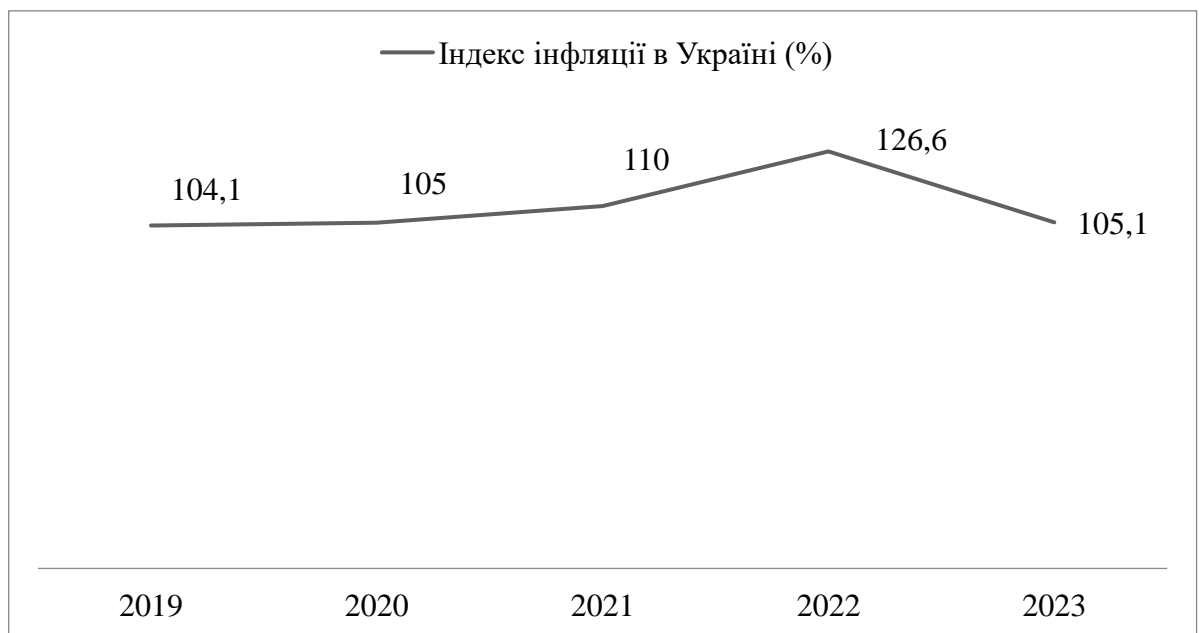

Рисунок 3.2 – Показники інфляції в Україні за 2019-2023 рр.

Згідно з представленими даними на рисунку 3.2, індекс інфляції в Україні за останні п'ять років зазнав значних коливань.

Індекс інфляції в Україні протягом 2019-2023 років демонструє значну волатильність, що відображає внутрішні та зовнішні економічні виклики. Найбільший стрибок інфляції стався у 2022 році через війну, але вже у 2023 році спостерігається тенденція до зниження інфляції, що вказує на початок

стабілізаційних процесів в економіці.

Пандемія COVID-19 значно вплинула на світову економіку, включаючи Україну. Обмежувальні заходи, введені для стримування поширення вірусу, призвели до скорочення виробництва, зниження попиту та порушення ланцюгів постачання. Ці фактори спричинили зростання цін на товари і послуги, а також підвищення витрат на медичні та соціальні програми.

Збройний конфлікт на сході України, особливо після повномасштабного вторгнення росії у 2022 році, спричинив значну економічну та політичну нестабільність. Війна призвела до руйнування інфраструктури, втрати виробничих потужностей, зниження експорту та збільшення витрат на оборону. Це суттєво вплинуло на економіку країни та підвищило рівень інфляції.

Зростання державних видатків, особливо на оборону та соціальні програми, в умовах значних бюджетних дефіцитів, також сприяло зростанню інфляції. Значне збільшення бюджетних видатків у 2022 і 2023 роках створило додатковий тиск на інфляцію.

Зростання цін на нафту та газ на світових ринках відобразилося на внутрішніх цінах на енергоносії. Враховуючи значну залежність України від імпорту енергоресурсів (особливо після пошкодження енергетичної інфраструктури внаслідок обстрілів зі сторони країни-агресора), підвищення цін на газ і нафту на світових ринках спричинило зростання виробничих витрат і, як наслідок, підвищення цін на товари та послуги.

Варто враховувати і фактор ведення монетарної політики. Реакція Національного банку України на економічні виклики, включаючи зниження процентних ставок для стимулювання економіки, призвела до збільшення грошової маси в обігу. Це, у свою чергу, сприяло зростанню інфляції через підвищення сукупного попиту.

Коливання валютного курсу, зокрема девальвація гривні, підвищило вартість імпортованих товарів і послуг. Це мало прямий вплив на інфляційні процеси, оскільки значна частина споживаних товарів в Україні є імпортованою.

Зростання цін на продукти харчування на світових ринках, включаючи

зернові культури, м'ясо та інші сільськогосподарські товари, також мало вплив на інфляцію в Україні. Порушення ланцюгів постачання та збільшення витрат на виробництво також призвели до підвищення цін на внутрішньому ринку.

Для подальшого аналізу фінансової політики і стану в державі доцільним буде розглянути одні з найважливіших і основних показників державного бюджету. Мова йдеться про доходи, видатки та показники державного дефіциту (профіциту) за останні 5 років (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Основні показники виконання Державного бюджету України за 2019-2023 рр. млрд грн [23]

Показник	Рік					Відхилення
	2019	2020	2021	2022	2023	%
Доходи	1289,8	1376,7	1662,2	2196,3	3104,3	58,5
Видатки	1370,1	1595,3	1844,4	3043,5	4440,9	69,1
Дефіцит/Профіцит	-84,3	-223,9	-186,9	-844,8	-1327,7	93,7

За період з 2019 по 2023 роки спостерігається стійке зростання як доходів, так і видатків Державного бюджету України. Доходи зросли з 1289,8 млрд грн у 2019 році до 3104,3 млрд грн у 2023 році, що свідчить про значне збільшення бюджетних надходжень. Це може бути результатом зростання економічної активності або певних фінансових реформ.

Зростання видатків також є значним, підвищившись з 1370,1 млрд грн у 2019 році до 4440,9 млрд грн у 2023 році. Таке різке збільшення видатків, особливо у 2022 і 2023 роках, може бути пов'язане з великими витратами на оборону, соціальні програми або інфраструктурні проекти.

Дефіцит бюджету за цей період також значно збільшився. Якщо у 2019 році він становив -84,3 млрд грн, то у 2023 році він досяг -1327,7 млрд грн. Зростання дефіциту особливо помітне у 2022 і 2023 роках, що може свідчити про фінансові труднощі, можливо, спричинені економічною кризою, військовими витратами або іншими надзвичайними обставинами.

Отже, доходи Державного бюджету України зростають стабільно, але не такими високими темпами, як видатки. Найбільший ріст доходів відбувся у 2023 році. Видатки державного бюджету зростають значно швидше, особливо у 2022 і

2023 роках, що може бути пов'язане з підвищеними потребами в обороні та соціальних витратах. Дефіцит Державного бюджету збільшується значними темпами, що може вказувати на необхідність перегляду бюджетної політики та пошуку додаткових джерел доходів або скорочення витрат.

Таким чином, зроблені висновки про зростання видатків і дефіциту чітко вказують на потребу в структурних реформах та ефективному управлінні державними фінансами для забезпечення стабільності та стійкості економіки України в майбутньому.

Для більш розгорнутого аналізу пропоную дослідити окремо склад доходів та видатків державного бюджету України (див. табл. 3.2 і табл. 3.3, 3.4).

Таблиця 3.2 – Показники складу доходів Державного бюджету України за 2019-2023 рр. млрд грн [23]

Показник	Рік					Відхилення %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Податкові надходження	1 070,3	1 136,7	1 453,8	1 343,2	1 638,1	34,7
Неподаткові надходження	212,8	234,4	202,5	368,4	1 028,1	79,3
Доходи від операцій з капіталом	3,1	3,6	3,8	2,9	3,7	16,2
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1,2	1,2	1,3	481,3	433,6	99,7
Цільові фонди	2,4	0,87	0,78	0,48	0,78	-207,7
Всього доходів	1289,8	1376,7	1662,2	2196,3	3104,3	58,5

Аналізуючи таблицю 3.2, робимо висновок, що найбільшу частину загальних доходів України складають податкові надходження. Вони зросли з 1070,3 млрд грн у 2019 році до 1638,1 млрд грн у 2023 році, що складає приріст на 567,8 млрд грн або приблизно 34,7%. Стійке зростання податкових надходжень свідчить про покращення податкового адміністрування та розширення бази оподаткування. Неподаткові надходження збільшилися з 212,8 млрд грн у 2019 році до 1028,1 млрд грн у 2023 році, що становить приріст на 815,3 млрд грн або 79,3%.

Доходи від операцій з капіталом залишалися на стабільному рівні, з незначними коливаннями, з 3,1 млрд грн у 2019 році до 3,7 млрд грн у 2023 році,

що становить приріст на 0,6 млрд грн або 16,2%, що свідчить про обмежений вплив капітальних операцій на загальні доходи державного бюджету.

У надходженнях від Європейського Союзу та іноземних організацій спостерігаємо значний приріст від 1,2 млрд грн у 2019 році до 433,6 млрд грн у 2023 році, що свідчить про зростання міжнародної підтримки, особливо у період військових дій. Приріст на 432,4 млрд грн або 99,7% підкреслює важливість міжнародної допомоги у стабілізації фінансової ситуації в країні.

Надходження з цільових фондів знизились з 2,4 млрд грн у 2019 році до 0,78 млрд грн у 2023 році, що показує зниження на 1,62 млрд грн або -207,7%. Це може вказувати на зміну пріоритетів фінансування або на зменшення надходжень до окремих цільових фондів.

Загальний аналіз показує, що за період з 2019 по 2023 рік доходи державного бюджету України суттєво зросли, що свідчить про позитивні зміни у фінансовій політиці країни. Важливу роль у цьому зіграла міжнародна фінансова допомога, зростання податкових і неподаткових надходжень. Однак, зменшення надходжень від цільових фондів та стабільні доходи від операцій з капіталом вказують на необхідність подальшого удосконалення фінансової політики для забезпечення стійкого економічного розвитку.

Таблиця 3.3 – Показники складу видатків Державного бюджету України за економічною класифікацією за 2019-2023 рр. млрд грн [23]

Показник	Рік					Відхилення %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Поточні видатки	1 216,4	1 426,3	1 637,5	2 913,4	4 129	70,5
Капітальні видатки	153,7	169	206,9	130,1	311,9	50,7
Нерозподілені видатки	0	0	0	0	0	0
Всього видатків	1370,1	1595,3	1844,4	3043,5	4440,9	69,1

Значне зростання поточних видатків на 70,5% вказує на збільшення витрат на соціальні потреби, оборону, охорону здоров'я та інші важливі державні програми, особливо у зв'язку з військовими діями. Капітальні видатки збільшились з 153,7 млрд грн у 2019 році до 311,9 млрд грн у 2023 році, що становить приріст на 158,2 млрд грн або 50,7%. Зростання капітальних видатків свідчить про активізацію

інвестицій у розвиток інфраструктури, модернізацію економіки та відновлення після воєнних руйнувань. Нерозподілені видатки залишались на рівні 0 протягом всього періоду, що вказує на чіткий розподіл усіх бюджетних коштів за статтями витрат.

Таблиця 3.4 – Показники складу видатків Державного бюджету України за функціональною класифікацією за 2019-2023 рр. млрд грн [23]

Показник	Рік					Відхилення %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Загальнодержавні функції	203,1	204,8	252,6	248,5	349,1	41,8
Оборона	106,6	120,4	127,5	1 142,9	2 097,6	94,9
Громадський порядок, безпека та судова влада	141,5	159,5	176,1	454,4	591,4	76,1
Економічна діяльність	154,2	262,8	293,4	156,4	247,3	37,6
Охорона навколишнього природного середовища	9,7	9,1	10,6	5,2	6,4	-51,6
Житлово-комунальне господарство	34,5	32,2	56,9	41,2	70,4	51
Охорона здоров'я	128,4	175,8	203,6	215,3	217,4	40,9
Духовний та фізичний розвиток	31,6	31,7	43,4	33,6	38,5	17,9
Освіта	238,8	252,3	312,9	290,8	308,6	22,6
Соціальний захист та соціальне забезпечення	321,8	346,7	237,3	455,2	514,1	37,4
Міжбюджетні трансферти	-	-	-	49,6	-	-
Всього видатків	1370,1	1595,3	1844,4	3043,5	4440,9	69,1

Досліджуючи видатки за функціональною класифікацією, ми спостерігаємо значні зміни у фінансуванні різних сфер. Найбільше зростання відбулося у видатках на оборону, які збільшилися з 106,6 млрд грн у 2019 році до 2097,6 млрд грн у 2023 році (94,9%), що відображає необхідність посилення національної безпеки в умовах військових дій. Значне зростання також спостерігалось у сфері громадського порядку, безпеки та судової влади (76,1%), а також у житлово-комунальному господарстві (51%) і охороні здоров'я (40,9%), що свідчить про зростаючі потреби в цих сферах. Водночас, видатки на охорону навколишнього природного середовища знизилися на 51,6%, що може вказувати на пріоритетність інших сфер. Загалом, фінансова політика держави спрямована на посилення обороноздатності, підтримку соціальної сфери та стабілізацію економічної

діяльності.

Ще одним критичним елементом фінансової політики є розмір державного боргу. Він впливає на її фінансову стійкість, можливості реалізації фіскальної політики, економічне зростання, інфляцію, міжнародні відносини та інвестиційний клімат. Уряд повинен ретельно управляти рівнем державного боргу, балансуючи між необхідністю фінансування своїх витрат і підтримкою фінансової стабільності та економічного зростання.

За статистичними даними складаємо таблицю 3.5 [23].

Таблиця 3.5 – Показники державного боргу України за 2019-2023 рр., млрд грн

Показник	Рік					Відхилення %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Внутрішній борг	829,5	1000,7	878,3	1389,7	1587,7	47,8
Державні внутрішні запозичення	345,9	389,2	226,5	295	553	37,5
Зовнішній борг	931,9	1258,5	1187,2	2325,4	3600,4	74,1
Державні зовнішні запозичення	79,8	250,4	186,2	612,2	1152	93,1
Обслуговування державного боргу	119,2	119,7	98,4	157,87	437	72,7
Всього боргу	1761,3	2259,2	2065,5	3715,1	5188,1	66,1

Як висновок до таблиці 3.5, виокреслимо загальні тенденції в стані державного боргу України.

Протягом 2019-2023 років державний борг України демонстрував суттєве зростання, що відображає серйозні виклики та навантаження на фінансову систему країни. Аналізуючи динаміку внутрішнього та зовнішнього боргу, а також державних запозичень, можна зробити кілька важливих висновків щодо ефективності та напрямків фінансової політики.

Внутрішній борг України збільшився з 829,5 млрд грн у 2019 році до 1587,7 млрд грн у 2023 році. Зокрема, у 2022 році спостерігалось значне зростання внутрішнього боргу на 511,4 млрд грн порівняно з попереднім роком, що може бути пов'язано з необхідністю фінансування внутрішніх витрат у зв'язку з військовими діями та економічною кризою. Така динаміка вказує на збільшену залежність

держави від внутрішніх джерел фінансування для забезпечення бюджетних витрат.

Зовнішній борг зріс більш ніж у три рази за п'ять років, з 931,9 млрд грн у 2019 році до 3600,4 млрд грн у 2023 році. Найбільш помітне зростання відбулося у 2022 та 2023 роках, коли зовнішній борг збільшився більше ніж удвічі. Це свідчить про суттєву залежність України від зовнішнього фінансування в умовах економічної та політичної нестабільності, спричиненої воєнними діями та іншими глобальними факторами.

Внутрішні запозичення зросли з 345,9 млрд грн у 2019 році до 553 млрд грн у 2023 році. Особливо значне збільшення спостерігалось у 2023 році, коли внутрішні запозичення зросли на 87,46% порівняно з попереднім роком. Це може вказувати на зростаючу потребу уряду в залученні внутрішніх фінансових ресурсів для фінансування бюджету, особливо в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.

Зовнішні запозичення також демонструють різке зростання: з 79,8 млрд грн у 2019 р. до 1152 млрд грн у 2023 р.. Особливо значне збільшення відбулося у 2022 р. (на 228,81%) та у 2023 році (на 88,16% порівняно з 2022 р.). Це свідчить про зростаючу залежність України від зовнішніх кредиторів для підтримки фінансової стабільності в умовах підвищених ризиків та економічних викликів.

Витрати на обслуговування державного боргу зросли з 119,2 млрд грн у 2019 році до 437 млрд грн у 2023 році. Особливо значне зростання витрат спостерігалось у 2023 році, коли вони збільшилися майже в три рази порівняно з 2022 роком. Це вказує на суттєве збільшення боргового навантаження на державний бюджет, що може обмежити можливості фінансування інших важливих витрат.

Загальний обсяг державного боргу України зріс з 1761,3 млрд грн у 2019 році до 5188,1 млрд грн у 2023 році, що вказує на суттєве збільшення фінансового навантаження на державний бюджет. Особливо значне зростання відбулося у 2022 та 2023 роках, що вимагає посиленої уваги до управління борговими зобов'язаннями та стратегічного планування фінансової політики.

Зростання державного боргу впливає на бюджетні видатки, оскільки значна частина коштів спрямовується на його обслуговування. Це обмежує можливості

уряду щодо фінансування інших важливих витрат, таких як соціальні програми, інфраструктурні проекти та економічний розвиток. Високий рівень державного боргу також може негативно вплинути на кредитний рейтинг країни, що підвищує вартість нових запозичень і знижує інвестиційну привабливість, так як інвестори будуть вважати такий стан потенційно ризикованим для вкладення коштів.

Державний борг є важливим показником фінансової стабільності держави. У період з 2019 по 2021 роки Україна зазнала значного зростання як внутрішнього, так і зовнішнього боргу, що вимагає ретельного управління та контролю для забезпечення фінансової стабільності та стійкості економіки. Зменшення боргу в 2021 році свідчить про зусилля уряду щодо стабілізації фінансової ситуації.

Для оцінки ефективності державного бюджету країни використовуються різні показники, які дозволяють аналізувати як загальний стан бюджету, так і окремі аспекти його виконання. У таблиці 3.6 розраховано ключові показники ефективності ФПД.

Таблиця 3.6 – Показники ефективності фінансової політики України за 2019-2023 рр.

Показник	Рік					Відхилення %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Частка дефіциту ДБУ у ВВП, %	2,3	5,9	4,3	21,9	24,1	90,5
Бюджетна забезпеченість (доходи до ВВП), %	35,1	36,1	38,1	56,8	56,3	37,7
Рівень податкових надходжень (податки до загальних доходів), %	83	82,5	87,5	61,2	52,8	-57,2
Державний борг до ВВП, %	47,9	59,2	47,3	96,1	94	49
ВВП, млрд. грн.	3 675	3 818	4 363	3 865	5 518	33,4

За даними таблиці 3.6 робимо висновки, що з 2019-2023 рр. співвідношення дефіциту до ВВП зросло на 90,5%: у 2023 р. його значення становить 24,1% (майже чверть усього ВВП держави). На тлі війни показник досяг високого значення, що свідчить про нестійке фінансове положення та є сигналом щодо серйозних економічних проблем.

Відношення доходів до ВВП для України зросло з 35,1% у 2019 році до 56,3%

у 2023 році. Значне збільшення у 2022 році можна пояснити надзвичайними заходами, пов'язаними з військовим конфліктом та міжнародною фінансовою допомогою. Високе відношення доходів до ВВП у 2022 та 2023 роках вказує на ефективні заходи зі збору доходів і або нові їх джерела.

Розрахунки показують, що частка податкових надходжень у загальних доходах бюджету України значно знизилася з приблизно 82-87% у 2019-2021 роках до 61,2% у 2022 році та 52,8% у 2023 році. Це обумовлено збільшенням обсягу неподаткових надходжень, зокрема міжнародної фінансової допомоги, впливом економічних криз і військових дій, що обмежили податкову базу, та зростанням потреб у фінансуванні оборонних і соціальних видатків. Тенденції свідчать про необхідність перегляду податкової політики для збільшення частки податкових надходжень шляхом розширення податкової бази, підвищення ефективності збору податків і боротьби з ухиленням від оподаткування.

Розрахунки показують, що співвідношення державного боргу до ВВП в Україні значно варіювалося за останні п'ять років: у 2019 році воно становило 47,9%, у 2020 році зросло до 59,2% через пандемію COVID-19, у 2021 році знизилося до 47,3% завдяки зростанню ВВП, у 2022 році різко збільшилося до 96,1% через повномасштабне військове вторгнення росії, і в 2023 році залишилося високим на рівні 94,0%. Це підкреслює важливість ефективного управління державним боргом та необхідність економічних реформ для стабілізації економічної ситуації.

Отже, фінансова ситуація в Україні за останні 5 років зазнала великих дефіцитних змін. Основною причиною цього стали пандемія, повномасштабне вторгнення, внутрішні економічні нестабільності, які детальніше будуть досліджені у наступному розділі.

4 Напрями покращення ефективності фінансової політики держави

Фінансова політика України стикається з низкою проблем, що впливають на ефективність державного управління та економічну стабільність. Серед найбільш актуальних проблем можна виділити наступні:

1. Дефіцит державного бюджету. Однією з найбільших проблем є хронічний дефіцит державного бюджету. Незважаючи на спроби уряду збалансувати доходи та видатки, значні витрати на соціальні програми, оборону та обслуговування боргу призводять до зростання дефіциту. Це змушує уряд вдаватися до запозичень, що збільшує боргове навантаження.

2. Високий рівень державного боргу. Зростання державного боргу є серйозним викликом для фінансової стабільності країни. Високий рівень внутрішнього та зовнішнього боргу створює значне навантаження на бюджет через необхідність обслуговування боргу, що обмежує можливості для фінансування інших важливих потреб.

– Податкові проблеми. Україна стикається з проблемами в податковій сфері, такими як: високий рівень тіньової економіки; складність податкової системи; низька податкова дисципліна.

3. Інфляційний тиск. Проблема інфляції залишається актуальною. Зростання цін на споживчі товари та послуги знижує купівельну спроможність населення і створює соціальну напруженість. Висока інфляція також ускладнює довгострокове економічне планування та інвестування.

4. Недостатність інвестицій. Низький рівень внутрішніх та іноземних інвестицій є значною перешкодою для економічного зростання. Інвестори часто стикаються з проблемами бюрократії, корупції та нестабільної законодавчої бази, що знижує привабливість України як інвестиційного напрямку.

5. Корупція. Корупція залишається однією з найсерйозніших проблем, що підриває ефективність фінансової політики. Вона впливає на всі рівні державного управління, збільшуючи витрати та знижуючи ефективність державних програм і

проектів.

6. Низький рівень фінансової грамотності. Низький рівень фінансової грамотності серед населення та підприємців обмежує можливості для ефективного управління фінансами, знижує податкову дисципліну та ускладнює доступ до фінансових послуг.

7. Проблеми у банківському секторі. Банківський сектор стикається з проблемами нестабільності, низькою капіталізацією та великою часткою проблемних кредитів. Це обмежує можливості банків щодо кредитування економіки та підтримки підприємницької діяльності.

Актуальні проблеми у функціонуванні фінансової політики України потребують комплексного підходу до їх вирішення. Ефективність фінансової політики визначається здатністю уряду досягати поставлених цілей за допомогою оптимального використання фінансових ресурсів. У цьому контексті, розглянемо шляхи покращення ефективності фінансової політики держави.

По-перше, необхідно стимулювати розвиток інвестиційної привабливості країни. Його може бути досягнуто шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, заохочення інвестицій у важливі сектори економіки, а також підтримки малого та середнього бізнесу. Одним з варіантів покращення інвестиційної привабливості є рівність і свобода на фондовому ринку. Наприклад, міноритарні акціонери завжди були вразливими українській практиці і не мали право голосу в компанії. Усі інвестори мають відчувати себе захищеними, і, незважаючи на частку акцій, мати право голосу і участі в діяльності компанії. Також кожен повинен мати однаковий доступ до купівлі акцій, незалежно від обсягу капіталу. Великі та дрібні інвестори повинні мати однакові права та можливості на ринку. Підвищення доступності фінансових послуг для населення та бізнесу, а також розвиток фінансових інструментів для здійснення інвестицій сприятиме залученню додаткових ресурсів у економіку країни.

По-друге, наведемо приклад з досвіду США, коли у 1990-х роках уряд провів податково-бюджетні реформи під керівництвом адміністрації президента Білла Клінтона. Ці реформи включали Закон про узгодження бюджету 1993 року

(Omnibus Budget Reconciliation Act of 1993, OBRA-93). Одним з пунктів, введення якого я вважаю доречним в нашій державі, було підвищення податків. Ці зміни стосувалися виключно громадян з високим рівнем доходу. Податок на прибуток високозабезпечених осіб було піднято з 31% до 39,6%. Це призвело до збільшення податкових надходжень і зниження бюджетного дефіциту.

За умови завершення воєнних дій в державі сформуємо невеликий прогноз. Очікується поступове відновлення та зростання економіки України в умовах стабілізації після завершення військових дій та реалізації масштабних програм відбудови. Очікується, що ВВП зростатиме в середньому на 4-6% на рік у наступні декілька років, завдяки інтенсивній післявоєнній відбудові інфраструктури, підвищенню інвестиційної активності, зокрема через міжнародну фінансову допомогу та залучення прямих іноземних інвестицій, активізації внутрішнього споживання та експорту.

Очікується поступове зниження бюджетного дефіциту завдяки збільшенню доходів державного бюджету та оптимізації видатків, впровадженню механізмів фіскальної дисципліни та багаторічного бюджетного планування, оптимізації державного боргу через рефінансування та реструктуризацію зобов'язань.

За умов закінчення війни очікується стрімке підвищення інвестиційної діяльності, а саме залучення інвестиційних коштів для купівлі державних цінних паперів, що сприятиме поступовому зниженню боргового навантаження.

Створення сприятливих умов для іноземних інвесторів, включаючи захист прав власності та прозорі регуляторні процедури забезпечить потік інвестиції, що допоможуть підвищити рівень ВВП, забезпечити реалізацію державних та приватних інвестиційних проектів у ключових секторах економіки, таких як інфраструктура, енергетика та сільське господарство.

Сформуємо узагальнення, що фінансова політика України на наступні декілька років буде спрямована на стабілізацію економіки після завершення військових дій, зростання ВВП, підвищення доходів державного бюджету та оптимізацію видатків. Зниження бюджетного дефіциту та боргового навантаження, контроль за інфляцією, а також покращення інвестиційного клімату стануть

ключовими напрямами реалізації фінансової політики для забезпечення сталого економічного розвитку країни.

Покращення ефективності фінансової політики держави є комплексним завданням, що вимагає злагоджених дій у багатьох напрямах. Оптимізація бюджетного процесу, реформа податкової системи, підвищення ефективності управління державним боргом, стимулювання економічного зростання та покращення грошово-кредитної політики – все це сприятиме досягненню фінансової стабільності, економічного зростання та соціального добробуту. Успішна реалізація цих заходів залежить від політичної волі, професійності державних службовців та активної участі громадськості у процесах прийняття рішень.

ВИСНОВКИ

Отже, беручи до уваги представлену вище інформацію, робимо наступні висновки. В загальному, фінансова політика держави – це система заходів, які здійснюються урядом для управління фінансовими ресурсами з метою забезпечення економічної стабільності, стимулювання економічного зростання та забезпечення соціальної справедливості в державі. Вона включає в себе заходи щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, а також регулювання фінансових відносин у суспільстві.

Основними елементами фінансової політики є бюджетна, податкова, грошово-кредитна, інвестиційна, боргова, цінова та митна політика.

Економічна сутність державної фінансової політики як складової соціально-економічного розвитку країни включає сукупність інституційних основ, форм, механізмів і важелів управління фінансовими процесами на макроекономічному рівні. Це здійснюється відповідно до визначених пріоритетів суспільного розвитку з метою забезпечення динамічної збалансованості фінансової системи, підвищення ефективності державного регулювання економіки та посилення впливу внутрішніх чинників на результативність економічних перетворень.

Основна мета фінансової політики полягає у створенні ефективної системи управління фінансовими ресурсами, яка спрямована на досягнення стратегічних і тактичних цілей.

У процесі дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку фінансової політики України було визначено ряд ключових аспектів, що впливають на її ефективність і стабільність.

На сьогодні Державний бюджет України стикається з хронічним дефіцитом, що потребує суттєвих запозичень для його покриття. Надходження до бюджету зростають, однак видатки зростають ще швидше, що збільшує фінансовий розрив.

Економіка України з 2019 по 2023 рік пережила період значних коливань ВВП, зокрема через пандемію COVID-19 та повномасштабне вторгнення росії, але

продемонструвала значне відновлення у 2023 році, коли ВВП зріс до 5518 млрд грн, завдяки післявоєнній відбудові та міжнародній фінансовій допомозі. Інфляція протягом цього періоду стрімко зростала, особливо у 2022 р., досягнувши рекордного рівня в 126,6%, що було зумовлено сукупністю внутрішніх і зовнішніх чинників, включаючи військовий конфлікт, зростання цін на енергоносії та економічні кризи.

Бюджетний дефіцит значно зріс за цей період: з -84,3 млрд грн у 2019 році до -1327,7 млрд грн у 2023 році. Особливо помітне зростання відбулося у 2022 і 2023 роках. Доречно зазначити, що у співвідношенні дефіциту до ВВП показник виріс на 90,5%: у 2023 р. його значення становить 24,1% (майже чверть усього ВВП держави). На тлі війни показник досяг високого значення, що свідчить про нестійке фінансове положення та є сигналом щодо серйозних економічних проблем.

Зростання обсягу загального боргу на 66,1% вказує на суттєве збільшення фінансового навантаження на державний бюджет. Це впливає на бюджетні видатки, оскільки значна частина державних коштів спрямовується на його обслуговування. Це обмежує можливості уряду щодо фінансування інших важливих витрат, таких як соціальні програми, інфраструктурні проекти та економічний розвиток.

Розширення співпраці з міжнародними фінансовими інститутами та залучення іноземних інвестицій є ключовими напрямками для стабілізації економіки та забезпечення довгострокового зростання. Та паралельно з цим Україна прагне підвищити стійкість своєї фінансової системи до зовнішніх і внутрішніх шоків, зокрема, через зміцнення банківського сектора та розробку ефективної політики управління ризиками.

Вивчаючи ключові проблеми, зазначимо, що корупція залишається однією з найбільших проблем, що підриває ефективність фінансової політики та довіру до державних інституцій. Геополітичні ризики та внутрішні економічні проблеми, такі як енергетична залежність та інфляційний тиск, створюють додаткові виклики для фінансової стабільності.

До шляхів покращення функціонування фінансової політики ми можемо віднести наступні: підвищення прозорості; реформа податкової системи;

оптимізація державного боргу; стимулювання інвестицій.

Узагальнюючи, можна сказати, що для покращення ефективності фінансової політики України необхідно впроваджувати системні реформи, спрямовані на підвищення прозорості, ефективності та стабільності фінансових процесів. Це дозволить забезпечити стійкий економічний розвиток, знизити соціальну напруженість та підвищити добробут населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко І. П. Фінансова політика як інструмент соціально-економічного розвитку країни: Бізнесінформ, 2014. С. 341–345.
2. Коровій В. В. Державна фінансова політика : монографія. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 388 с.
3. С. В. Бойко, Л. П. Гацька, В. В. Гошовська Теорія фінансів: підручник / під заг. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 574 с.
4. Національна стратегія доходів на 2024-2030 рр. [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%B4%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B2_2030.pdf
5. І. Петровська, Д. Клиновий. Фінанси (з елементами статистики фінансів): навч. посіб. / К.: ЦУП, 2002. 300 с.
6. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник / К.: НІОС, 2003. 411 с.
7. Запатріна І.В. Формування фінансової політики держави: євроінтеграційний вимір: Вісник КНТЕУ, 2012. № 2. С. 59–73.
8. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави : монографія / Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 440 с.
9. Хлівний В.К., Мацук З.А. Оптимізація структури видатків місцевих бюджетів: Фінанси України, 2010. С. 53–62.
10. Швець С. М. Оцінка впливу сукупних бюджетних витрат на темпи економічного зростання України. *Економіка і прогнозування*. 2012.
11. Шевчук В.О., Копич Р.І. Вплив бюджету на макроекономічні показники / : Фінанси України, 2010.
12. Гладищук, Я.А. Теоретичні аспекти фінансової політики банківської установи, 2023. Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/8168>

13. Доброскок С. Напрямки удосконалення фінансової політики України в умовах структурних реформ. Одеса : *Одеський національний економічний університет*, 2017. № 4(246). С. 23–34.

14. Танклевська Н. С. Удосконалення державної фінансової політики. *Науково-теоретичний економічний журнал «Продуктивні сили України»*. 2009. С. 56–61.

15. Татарин Н.Б., Закорко К.К.. Вплив пандемії на стан фінансового ринку України – реалії сьогодення. Державна фінансова політика України в умовах євроінтеграції: погляди науковців та практиків : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С. 316–318.

16. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

17. Вплив кризи в Україні на сферу праці: попередні оцінки [Електронний ресурс] – Звіт МОП за 11.05.2022. Режим доступу: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf

18. Іоргачова М.І., Ковальова О.М., Коцюрубенко Г.М.. Фінансовий ринок України: сучасний стан основних сегментів: Ефективна економіка. 2021.

19. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

20. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/strategy_fs_2025.pdf?v=4

21. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>

22. Індекс інфляції в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>

23. Державний веб-портал бюджету для громадян [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://openbudget.gov.ua/>

24. Дем'янишин В., Костецький В. Модернізація бухгалтерського обліку фінансових ресурсів у державному секторі в умовах реформування системи

управління публічними фінансами та зміцнення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Світ фінансів, 2023. С. 22–44.

25. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Міністерство фінансів України. Інструкція щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету / Наказ Міністерства фінансів України 12.03.2012. Офіційний сайт. Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

26. Інструкція щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету / Наказ Міністерства фінансів України 12.03.2012 № 333.

27. Fedosova V. M., Yurii S. I. *Finansy: pidruchnyk [Finances]* / za red. S.I. Yuriia, V.M. Fedosova. Kyiv: Znannia, 2012. 687 p.

28. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. Available at: <http://www.bank.gov.ua>

29. Adamenko I.P. Financial policy as a tool for socio-economic development of the country: *Businessinform*, vol. 3, 2014, pp. 341-345.

30. Zapatrina I.V. Formation of the state financial policy: European integration dimension: *Bulletin of KNTEU*, vol. 2, 2022, pp. 59-73.

31. Hall G., Sargent T. Three World Wars: Fiscal-Monetary Consequences. *PNAS*. 2022. №119. URL: <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2200349119>

32. Credit and Liquidity Programs and the Balance Sheet Federal Reserve System URL: <https://www.federalreserve.gov/default.htm>

33. Makarov O., Arzhevitin S. Coordination of monetary and fiscal policies during crisis. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 2022. Vol. 6, no. 41. P. 17–31.

34. I. Chugunov. Fiscal and monetary policy of economic development / *European journal of sustainable development*, 2021. Vol. 10, no. 1. P. 42.

35. Tsoukis C. *Theory of macroeconomic policy*. Oxford University Press, 2020.

36. Zapatrina, I. V. (2012). *Formuvannia finansovoi polityky derzhavy: yevrointehratsiynyi vymir [Forming of financial politics of a country: eurointegration dimension]*.

37. Silkin O. et al. Modeling the process of application of crisis management in the

system of financial security of the enterprise. *Verslas: Teorija ir praktika/Business: Theory and Practice*. 2019. No. 20. P. 446–455.

38. Р. Дорнбуш, С. Фішер. Макроекономіка. Київ, 1996.

39. Кобеля М. Я. Теоретичні положення та суть фінансової політики держави. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 160–164.

40. Макконнелл К.Р., Брю С.Л.. Економікс: принципи, проблеми і політика, 2003. 972 с.

41. Устинова І. П., Савліва Н. О., Бардачевська А. М. Проблеми розвитку фінансової системи України. *Юридичний вісник. Конституційне та адміністративне право*, 2022, с. 100-105.

42. Тимошенко М. В. Бюджетна політика України в умовах невизначеності та протидії геополітичним викликам. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична, 2023.

43. Chuhunov I. Dokhody Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Scientia fructuosa (Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu)*/ Chuhunov I., Pasichnyi M., Nikitishyn A. no. 5. 2022. Available at: <http://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1572/1497>

ДОДАТОК А

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

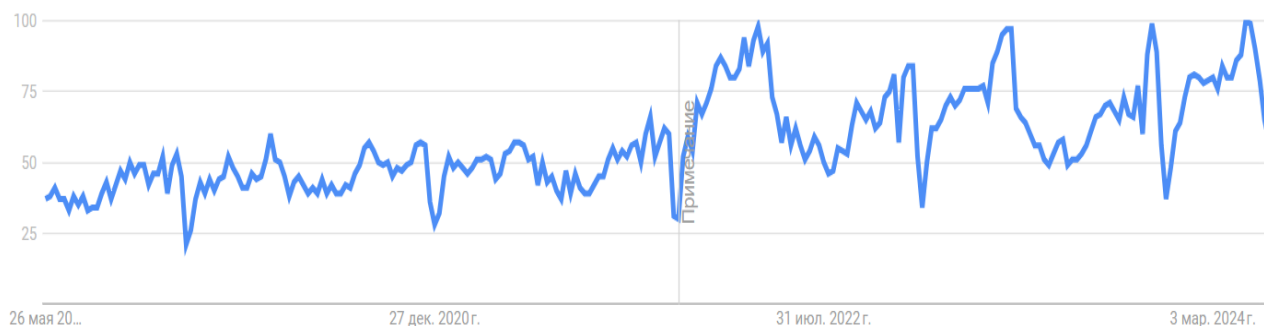
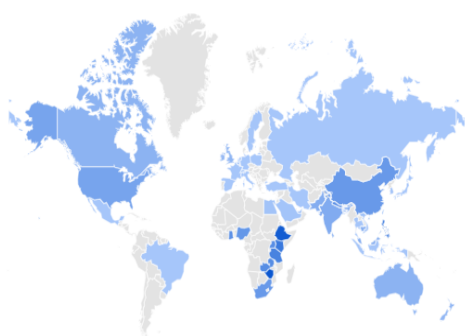

Рисунок А.1 – Динаміка популярності пошукового терміну «financial policy» у світі з 26.05.2019 по 26.05.2024

Джерело: Google Trends

Популярність по регіонам ?

Регіон ↓ ↓ ↔ ↗

1	Зимбабве	100	<div style="width: 100%;"></div>
2	Ефіопія	95	<div style="width: 95%;"></div>
3	Кенія	70	<div style="width: 70%;"></div>
4	Філіппіни	62	<div style="width: 62%;"></div>
5	Танзанія	61	<div style="width: 61%;"></div>

Рисунок А.2 – Популярність пошукового терміну «financial policy» за регіонами світу з 26.05.2019 по 26.05.2024

Джерело: Google Trends

ДОДАТОК Б

ЗВІТНІ ДАНІ ПРО ФІНАНСОВУ ПОЛІТИКУ УКРАЇНИ ЗА 2019-2023 РР.

Баланс бюджету

Одиниця виміру: млн. грн.

ПОКАЗНИКИ ВИКОНАННЯ січень - грудень	ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД			СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД			РАЗОМ		
	2018	2019	ТЕМП РОСТУ	2018	2019	ТЕМП РОСТУ	2018	2019	ТЕМП РОСТУ
ДОХОДИ	1 062 316.5	1 148 188.5	85 872.0 (108.0%)	121 961.5	141 591.2	19 629.6 (116.0%)	1 184 278.0	1 289 779.8	105 501.7 (108.9%)
ВИДАТКИ	1 043 532.7	1 143 099.6	99 566.9 (109.5%)	206 640.7	227 013.3	20 372.5 (109.8%)	1 250 173.5	1 370 113.0	119 939.4 (109.5%)
КРЕДИТУВАННЯ	-5 036.6	-3 834.4	1 202.1	6 929.6	7 817.6	888.0	1 893.0	3 983.2	2 090.1
ДЕФИЦИТ (-) / ПРОФІЦИТ (+)	23 820.3	8 923.3	-14 896.9	-91 608.9	-93 239.8	-1 630.9	-67 788.5	-84 316.4	-16 527.8

Рисунок Б.1 – Показники балансу бюджету за 2019 р.

Код	Найменування	У доларовому еквіваленті за курсом на звітну дату	У гривневому еквіваленті за курсом на звітну дату
	РАЗОМ	74 362 672 359.90	1 761 369 130 050.66
> 200000	Внутрішній борг	35 020 184 952.10	829 495 104 812.39
> 300000	Зовнішній борг	39 342 487 407.80	931 874 025 238.27

Рисунок Б.2 – Показники стану боргу за 2019 р.

Баланс бюджету

Одиниця виміру: млн. грн.

ПОКАЗНИКИ ВИКОНАННЯ січень - грудень	ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД			СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД			РАЗОМ		
	2019	2020	ТЕМП РОСТУ	2019	2020	ТЕМП РОСТУ	2019	2020	ТЕМП РОСТУ
ДОХОДИ	1 148 188.5	1 158 953.9	10 765.3 (100.9%)	141 591.2	217 707.6	76 116.4 (153.7%)	1 289 779.8	1 376 661.6	86 881.8 (106.7%)
ВИДАТКИ	1 143 099.6	1 310 874.3	167 774.6 (114.6%)	227 013.3	284 415.3	57 402.0 (125.2%)	1 370 113.0	1 595 289.7	225 176.6 (116.4%)
КРЕДИТУВАННЯ	-3 834.4	-4 967.7	-1 133.2	7 817.6	10 283.9	2 466.2	3 983.2	5 316.2	1 333.0
ДЕФИЦИТ (-) / ПРОФІЦИТ (+)	8 923.3	- 146 952.6	- 155 876.0	-93 239.8	-76 991.6	16 248.1	-84 316.4	- 223 944.3	- 139 627.9

Рисунок Б.3 – Показники балансу бюджету за 2020 р.

Код	Найменування	У доларовому еквіваленті за курсом на звітну дату	У гривневому еквіваленті за курсом на звітну дату
	РАЗОМ	79 903 227 847.22	2 259 231 806 089.13
> 200000	Внутрішній борг	35 392 538 768.21	1 000 709 876 655.89
> 300000	Зовнішній борг	44 510 689 079.01	1 258 521 929 433.24

Рисунок Б.2 – Показники стану боргу за 2019 р.

Баланс бюджету

Одиниця виміру: млн. грн.

ПОКАЗНИКИ ВИКОНАННЯ січень - грудень	ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД			СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД			РАЗОМ		
	2020	2021	ТЕМП РОСТУ	2020	2021	ТЕМП РОСТУ	2020	2021	ТЕМП РОСТУ
ДОХОДИ	1 158 953.9	1 425 773.2	266 819.2 (123.0%)	217 707.6	236 469.4	18 761.7 (108.6%)	1 376 661.6	1 662 242.6	285 581.0 (120.7%)
ВИДАТКИ	1 310 874.3	1 506 935.3	196 061.0 (114.9%)	284 415.3	337 442.3	53 026.9 (118.6%)	1 595 289.7	1 844 377.7	249 088.0 (115.6%)
КРЕДИТУВАННЯ	-4 967.7	-6 513.9	-1 546.2	10 283.9	11 287.1	1 003.1	5 316.2	4 773.2	- 543.0
ДЕФИЦИТ (-) / ПРОФИЦИТ (+)	- 146 952.6	-74 648.1	72 304.4	-76 991.6	- 112 260.1	-35 268.4	- 223 944.3	- 186 908.2	37 036.0

Рисунок Б.4 – Показники балансу бюджету за 2021 р.

Код	Найменування	У доларовому еквіваленті за курсом на звітну дату	У гривневому еквіваленті за курсом на звітну дату
	РАЗОМ	72 988 204 610.72	2 065 485 903 459.10
> 200000	Внутрішній борг	31 034 846 279.74	878 252 011 385.61
> 300000	Зовнішній борг	41 953 358 330.98	1 187 233 892 073.49

Рисунок Б.2 – Показники стану боргу за 2021 р.

Баланс бюджету

Одиниця виміру: млн. грн.

ПОКАЗНИКИ ВИКОНАННЯ січень - грудень	ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД			СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД			РАЗОМ		
	2021	2022	ТЕМП РОСТУ	2021	2022	ТЕМП РОСТУ	2021	2022	ТЕМП РОСТУ
ДОХОДИ	1 425 773.2	1 887 723.2	461 950.0 (132.3%)	236 469.4	308 550.0	72 080.6 (130.4%)	1 662 242.6	2 196 273.3	534 030.6 (132.1%)
ВИДАТКИ	1 506 935.3	2 697 257.9	1 190 322.5 (178.9%)	337 442.3	346 241.1	8 798.8 (102.6%)	1 844 377.7	3 043 499.1	1 199 121.3 (165.0%)
КРЕДИТУВАННЯ	-6 513.9	-8 394.9	-1 880.9	11 287.1	5 997.0	-5 290.1	4 773.2	-2 397.8	- 7 171.1
ДЕФИЦИТ (-) / ПРОФИЦИТ (+)	-74 648.1	- 801 139.7	- 726 491.5	- 112 260.1	-43 688.1	68 571.9	- 186 908.2	- 844 827.9	- 657 919.6

Рисунок Б.5 – Показники балансу бюджету за 2022 р.

Баланс бюджету

Одиниця виміру: млн. грн.

ПОКАЗНИКИ ВИКОНАННЯ січень - грудень	ЗАГАЛЬНИЙ ФОНД			СПЕЦІАЛЬНИЙ ФОНД			РАЗОМ		
	2022	2023	ТЕМП РОСТУ	2022	2023	ТЕМП РОСТУ	2022	2023	ТЕМП РОСТУ
ДОХОДИ	1 887 723.2	2 088 811.6	201 088.4 (110.6%)	308 550.0	1 015 494.8	706 944.7 (329.1%)	2 196 273.3	3 104 306.5	908 033.2 (141.3%)
ВИДАТКИ	2 697 257.9	3 331 146.8	633 888.8 (123.5%)	346 241.1	1 109 793.3	763 552.2 (320.5%)	3 043 499.1	4 440 940.2	1 397 441.0 (145.9%)
КРЕДИТУВАННЯ	-8 394.9	-10 675.5	-2 280.6	5 997.0	1 742.6	-4 254.3	-2 397.8	-8 932.9	-6 535.0
ДЕФИЦИТ (-) / ПРОФІЦИТ (+)	- 801 139.7	-1 231 659.5	- 430 519.8	-43 688.1	-96 041.1	-52 353.0	- 844 827.9	-1 327 700.7	- 482 872.8

Рисунок Б.6 – Показники балансу бюджету за 2023 р.

ДОДАТОК В
ПОКАЗНИКИ ДИНАМІКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЗА 2019-
2023 РР.

Таблиця В.1 – Склад та структура доходів ДБУ за 2019-2023 рр.

Показник	Рік					Відхилення %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Податкові надходження	1 070,3	1 136,7	1 453,8	1 343,2	1 638,1	34,7
Неподаткові надходження	212,8	234,4	202,5	368,4	1 028,1	79,3
Доходи від операцій з капіталом	3,1	3,6	3,8	2,9	3,7	16,2
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1,2	1,2	1,3	481,3	433,6	99,7
Цільові фонди	2,4	0,87	0,78	0,48	0,78	-207,7
Всього доходів	1289,8	1376,7	1662,2	2196,3	3104,3	58,5

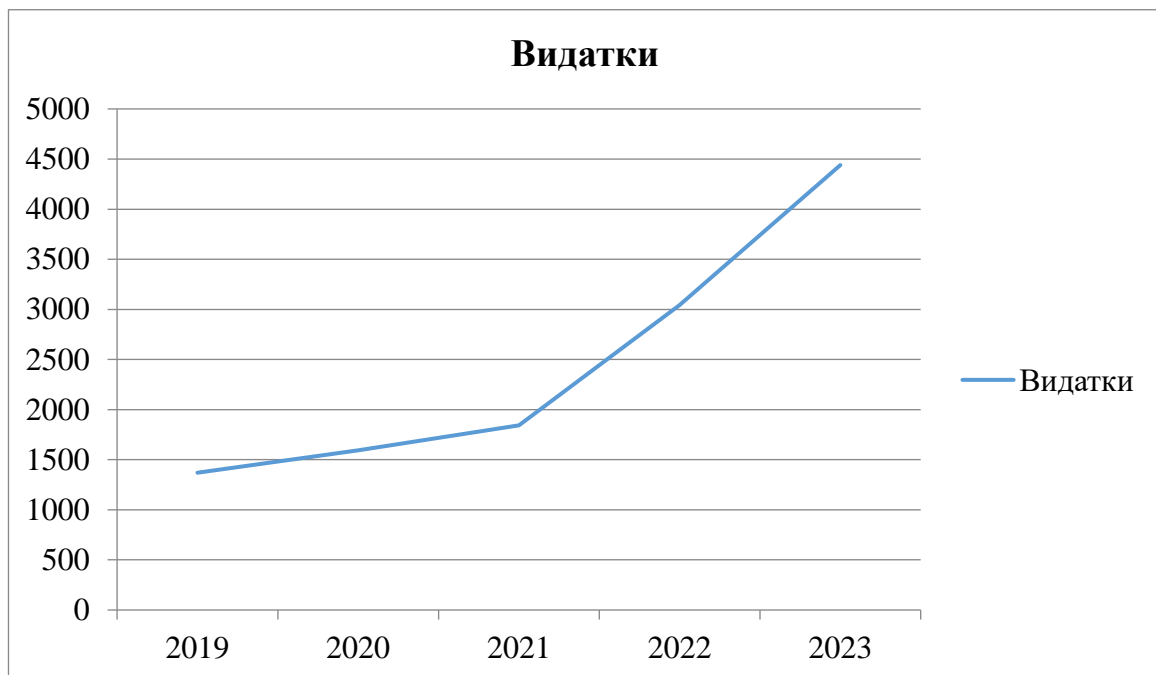

Рисунок В.1 Показники динаміки видатків ДБУ за 2019-2023 рр. (млрд грн)